
Seminarju IPŠPUP ob rob

Author(s): Andrej POGAČNIK, Andrej Erjavec, Miran Gajšek, Marko Koščak, Ivan Stanič and Tomislav Vauda

Source: *Urbani Izziv*, No. 12/13 (junij 1990), pp. 61-66

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180547>

Accessed: 07-09-2018 11:36 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Andrej POGAČNIK

Seminarju IPŠPUP ob rob

V tretjem interdisciplinarnem seminarju podiplomskega študija prostorskega in urbanističnega planiranja (IPŠPUP) je bila kot tema za usmeritev v urbanizem izbrana obdelava prostora Ljubljane. Vzeli smo odsek od Rakove Jelše do vključno Špice, čeprav so udeleženci razmišljali o vlogi reke v mestu mnogo širše, od poteka čez Barje do izliva v Savo.

Seminar je vodil mag. Mušič, s konzultacijami pa so se vključevali prof. Ogrin, prof. Rismal, prof. Pogačnik in na zagovoru predstavnika občine Vič-Rudnik ter krajevne skupnosti Prule.

Moje videnje je, da je seminar uspel kot zbiranje idej, kot natečaj oblikovalske narave, manj pa kot realistična in interdisciplinarna sinteza hidroloških, prometnih, rekreacijskih, ekoloških, urbanističnih in drugih prvin. Težko je na hitro reči, zakaj. Ali so se študenti ob koncu rednega tečaja želeli oblikovno sprostiti in kreirati neobremenjeno? Ali pa je emotivna, simbolna in likovna moč vode ob vstopu v mesto tako velika, da zabriše racionalna razmišljanja? Verjetno to slednje - in tako je tudi prav: v urbanistični in pejsažni obdelavi reke skozi mesto morajo estetski, arhitekturni in hortikulturni vidiki imeti prednost pred tehnično-funkcionalnimi.

Ureditev območja Špica

V pričujočih prispevkih bomo predstavili razmišljanja o ureditvi območja VR 1/2 in VR 2/1 ob Ljubljani, se pravi območja od Špice do južne obvoznice. Ožje območje obdelave pa je prostor, omejen s Karlovško cesto na severu, Orlovo in Ižansko na vzhodu, cesto I. Slovenske artilerijske brigade na jugu in Opekarsko cesto na zahodu.

Obe območji sta po planskih dokumentih namenjeni za parkovne, športne in rekreacijske površine, merita pa 38 ha in 20 ha.

Poglavitna značilnost obeh območij v obstoječem stanju je, da imamo opravka z močno devastiranim, razvrednotenim prostorom. Reka je precej onesnažena, krivci za to pa so predvsem Tovarna usnja Vrhnika in odvodi fekalnih voda v reko, nato množica črnih gradenj (na desnem bregu so to vikendi na levem pa Rakova Jelša), ki popolnoma zapirajo bregove v dolžini približno 800 m. Tudi dejavnosti so neprimerne, na primer tovarna Hoja nasproti Špice. Vizualno pa so območje v zadnjem času precej načeli tudi novi mostovi preko Ljubljane in Malega grabna in vrtičkarji na območju Mesarica. Za izrazito vrednoto pa lahko imamo Botanični vrt in Trnovski pristan, po Plečnikovem načrtu urejeno nabrežje Ljubljane.

S problemi tega območja sta se v zadnjem času ukvarjali dve študiji in ena diplomatska naloga, pa tudi študija za novi Prulski most, Posebne strokovne podlage za območje urejanja VR 1/2 in VR 2/1 ter diplomatska naloga, izdelana na FAGG - oddelku za arhitekturo z naslovom Urbanistična in arhitektonska rešitev obrežnega prostora Špice. Delno se tega območja dotika tudi študija z naslovom Prostorsko planiranje vodne in obvodne rekreacije avtorja Borisa Leskovca. Žal pa nam ni bilo dosegljivo nekoliko starejše delo, ki najbolj konkretno opredeljuje program obravnavanega območja, in sicer študija Center vodnih športov Mesarica istega avtorja.

Največ splošnih podatkov nam posredujejo posebne strokovne podlage, iz katerih povzemamo nekatere pomembnejše ugotovitve in usmeritve.

Tako iz prvega dela, ki obravnava naravne lastnosti območja, za geomehanske razmere velja, da imamo opravka s tipično barjanskimi tlemi z nosilno prodno plastjo v globini 14 do 19 m, kar narekuje uporabo trenjskih oziroma pri zahtevnejših gradnjah globinskih pilotov. Ljub-

Ljanico je potrebno držati na koti 285,70 m, kritična gladina je že 1 m pod to višino (nižja gladina bi povzročila splazitev brežin). Podobno ni dovoljeno obremenjevati brežine z nasipi oziroma objekti v varovalnem pasu širokem 15 do 20 m. Iz hidroloških razmer pa izhaja še večja omejitev: neposredno nezazidani pas ob Ljubljani naj bi bil širok vsaj 50 m. V okviru naravnih lastnosti je bila obravnavana tudi arheološka dediščina, ki se pojavlja na dveh doslej raziskanih najdiščih, na Špici, kjer je dokumentirano večje kolišče, in ob izlivu Prošče v Ljubljano, kjer so našli stare barjanske čolne.

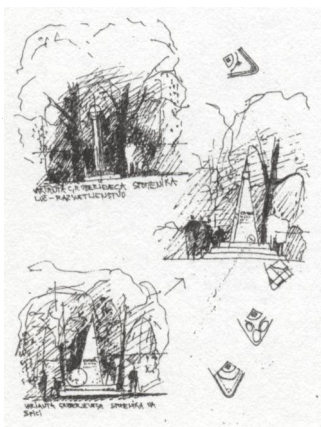
Pri obravnavi ustvarjenih razmer smo več pozornosti namenili valorizaciji stavb in grajenega okolja. Kvaliteta komunalnih in infrastrukturnih naprav ter prometa so predstavljeni posebej. Negativno so ovrednotena območja okoli Špice z vrsto provizorijev, območje Hoje s proizvodnimi objekti in zunanjimi skladišči, vikendi ob desnem bregu Ljubljane, pozidani pas ob Rakovi Jelki, skupine črnih gradenj med Ljubljano in Ižansko cesto. Pozitivno so ovrednoteni le posamezni objekti, kot so Livada in objekti nekdanjega kopališča.

Škupna izhodišča pri izdelavi naših predlogov so bila:

1. Program bo pretežno rekreacijski ob čim večji izkoriščenosti površin oziroma vzpostavitvi takšne dejavnosti, pri katerih potrebuje posameznik čim manjšo površino.
2. Reka bo v dogladnem času spet primerna za kopanje.
3. Vzpostavljene bodo sprehajalne površine vzdolž vseh bregov.

Andrej ERJAVEC

Velik potencial, ki ga nudi obrečni prostor le nekaj lučajev od središča mesta, je trenutno neizkoriščen. Dejavnosti, ki so ob reki Ljubljani bile vse do druge svetovne vojne, so izginile oziroma le še životarijo. Namesto njih odlaga mesto na bregove reke svoje stanovanjske in komunalne probleme.

Tudi prostorske študije, narejene za to območje, s hipertrofijo rekreacijskih programov ob reki, so neustrezne. Obvodni prostor bi bilo treba urediti parkovno in na tak način povezati mesto z Barjem. Rekreacijski programi so lahko navezani na to zeleno potezo, vendar odmaknjeni od reke. Obstoječo zazidavo je potrebno dopolniti tam, kjer je to možno z zgoščeno individualno gradnjo. S pasom višje vegetacije bi morali čim prej definirati rob bodočega obvodnega parka, s čimer bi preprečili tudi nadaljnje prisvajanje prostora. Ob glavnih prometnicah, predvsem ob križiščih, so predvideni večji javni objekti, ki bi prispevali k boljši členitvi in orientaciji v prostoru.

Miran GAJŠEK

Predlagana rešitev temelji na premisleku o postavkah oblikovanja mestnega prostora nasploh in mestnega prostora ob vodi oziroma na njej. Te postavke, lahko jih imenujemo tudi postulati, so naslednji:

1. določitev "občega" in "posamičnega" v mestnem prostoru ter hierarhizacija obojega,
 2. razmerje med vsebino mestnega prostora in njegovo obliko,
 3. valorizacija urbanega prostora in izbor kvalitetnih ambientov,
 4. obča dostopnost do vode, kontinuirana prehodnost nabrežij ter "mestnost" (oziroma "nemestnost") pri oblikovanju (postulat je specifičen za "mesto na vodi").
- Slednje postavke so značilne za analitično fazo naloge, medtem ko je za sintetično, končno fazo bilo najpomembnejše:
5. definiranje urbanih reperjev.

Urbani reperji so intervencije v prostoru, s katerimi definiramo najpomembnejše bodoče dejavnosti v prostoru z mikrourbanističnimi determinantami (vertikalni in horizontalni gabarit, hierarhija funkcij, vogali, vozlišča, dominante ...).

Urbani reperji so element nove doktrine v urbanizmu, s katerimi predvsem v manjšem merilu in manj boleče posegamo v prostor, ga boga-

timo in "celimo", ga sproščamo in hkrati napenjamo v smislu kvalitativne spremembe, bistveno pa je, da smo tudi v tem "mekkem" urbanizmu dovolj trdni v upoštevanju temeljnih postulatov stroke.

Smisel urbanizma je ostal isti.

Marko KOŠČAK

Predvideni infrastrukturni posegi na območju Špice so:

PROMETNO OMREŽJE

Z izgradnjo Kardeljeve ceste in njenega priključka na južno obvoznico in s povezavo na Jurčkovo pot (kot podaljška Ceste v Mestni log) bo obravnavano območje odlično in neposredno navezano na središče mesta in preko njega na ostale mestne smeri.

Promet za pešce: Osnovne pešpoti potekajo obojestransko ob Ljubljani in ob Malem grabnu. Na jug se podaljšujejo pod južno obvoznico v barjanski park. Pri tem je potrebno funkcionalno večkrat povezati levi in desni breg z brvmi (Špica, Mesarica, Livada). Delno se lahko za omejeno obvodno pešpot v posameznih odsekih uporabi obstoječo traso.

Mirujoči promet: Za posamezne programe znotraj območja je potrebno zagotoviti zadostno število potrebnih parkirnih kapacitet. Osrednje parkirne površine naj se oblikujejo predvsem obojestransko ob cesti I. Slovenske artilerijske brigade.

KOMUNALNI OBJEKTI IN NAPRAVE:

Kanalizacija: Predvidena glavna kanalizacija je planirana v ločenem sistemu, tako da se vsa odpadna voda spelje v centralni kanalizacijski sistem mesta Ljubljane, meteorna voda pa gravitacijsko v vodotoke. Ker ne obstaja normalna javna kanalizacija, je na celotnem območju predvidena gradnja sekundarne kanalizacije. Za odvodnjavanje odpadne vode južno od Špice je predvideno podaljšanje zbiralnika ob desnem bregu Ljubljane, ki bo odvajal odpadno vodo širšega območja z obeh strani Ižanske ceste. Meteorno

kanalizacijo je možno odvajati gravitacijsko v Ljubljano z odprtimi kanali oziroma po posebnih ceveh.

Vodovod: Za potrebe sanitarno-pitne vode je potrebno zgraditi sekundarno vodovodno omrežje. Predvideno vodovodno omrežje mora biti zgrajeno v krožnem sistemu in povezano s centralnim mestnim kanalizacijskim sistemom. Sekundarni vodovodi morajo biti načrtovani tako, da so omogočeni neposredni priključki. Za potrebe požarne zaščite se lahko uporablja voda iz vodotokov.

Električno omrežje: Obstoječe električno omrežje s transformatorsko postajo za predvidene kapacitete ne zadošča, tako da je potrebno predvideti novo. Potrebna bo tudi 10-kilovoltna kabelska povezava in izgradnja nizkonapetostnega omrežja. V sklopu električnega omrežja je treba urediti tudi javno razsvetljavo.

Plin: Obravnavano območje je v gravitacijskem predelu napajanja z zemeljskim plinom, in sicer za celotno oskrbo. Objekti se priključijo na obstoječi plinovod 1 bar dimenzije $\varnothing 250$, ki poteka po Cesti I. Slovenske artilerijske brigade.

PTT: Obstoječega omrežja ni. Predvidena je izgradnja novega PTT omrežja.

Ivan STANIČ

V območje pretežno individualne gradnje, močno zamejene s cestami in vodami, vnaša projekt posamezne identifikacijske točke, posamezne objekte ali skupine objektov na izpostavljenih lokacijah.

Dejavnosti, ki jih vnaša so:

- Šport in rekreacija: V območje gostišča Livada se locira Center vodnih športov z odprtim in zaprtim bazenom ob razširjeni čolnarni. Med Obvoznico in Cesto I. Slovenske artilerijske brigade pa mestno kopališče ob Ljubljani s parkom do Ižanske ceste. V parku in ob kopališču so manjši paviljoni z garderobami in sanitarijami. Vhod v kopališče je skozi monumentalno oblikovane propileje nasproti Centru vodnih športov.

- Stanovanjska dejavnost: Locirana je najprej v območju opuščene tovarne Hoja, ob parku, ki se naslanja na obstoječi ohranjeni in varovani Botanični vrt, (most za pešce in kolesarski promet pa območje povezuje preko Gruberjevega prekopa s staro Ljubljano oziroma Prulami), in potem ob Malem grabnu na Mesarici, ki se prav tako naslanja na park do Ljubljaniče.

- Poslovna dejavnost: Locira se ob Cesti I. Slovenske artilerijske brigade, na Mesarici in ob Centru vodnih športov.

- Gostinska dejavnost: Trije objekti ob Ljubljaniči - na Špici, ob čolnarskem klubu (Brodarsko društvo) in na Mesarici - tvorijo gostinski trikotnik.

Tomislav VAUDA

Pričujoči predlog izhaja iz zamisli o nadgradnji strukturne značilnosti danega prostora, ki je subjektivno dojeta kot lokalna simetrija Malega grabna in Prulskega kraka Ljubljaniče. Ta značilnost je danes slabo izražena, zato je za okrepitev motiva potrebno korigiranje obrežne linije (izrez) na območju obstoječe čolnarne, kar ob sočasnem povečanju površine vodne ploskve omogoča oblikovanje središčnega prostora med obema ključnima točkama, Špico in Mesarico. Tako nastali prostor, pravzaprav nekakšen rečni trg, s tem prevzema vlogo mentalnega središča, Špica kot dosedanje središče pa ostaja eden od mejnikov, določevalcev nove nastalega prostora. Vsi štirje mejniki tega prostora, opisani po predlaganih funkcijah, so tako:

- letno kopalnišče v izteku Velike čolnarske ulice: dodatni bazen v strugi Ljubljaniče podaljšuje kopalno sezono oziroma omogoča kopanje tudi v primeru deročih voda ipd., ob sočasni iluziji kopanja v reki;

- Špica: to je večji stožec, ki sočasno služi kot razgledišče; zaledni objekti samskega doma se rušijo;

- čolnarna in Barjanski muzej na območju Livade; z Barjanskim muzejem se povzema predlog iz posebnih

strokovnih podlag; oblika tega dvonamenskega objekta je poizkus izglajevanja strukturnih neskladij zaledne ulične mreže in obalne linije, sočasno pa je tudi fokusna točka razširjenega Botaničnega vrta oziroma bodočega parka;

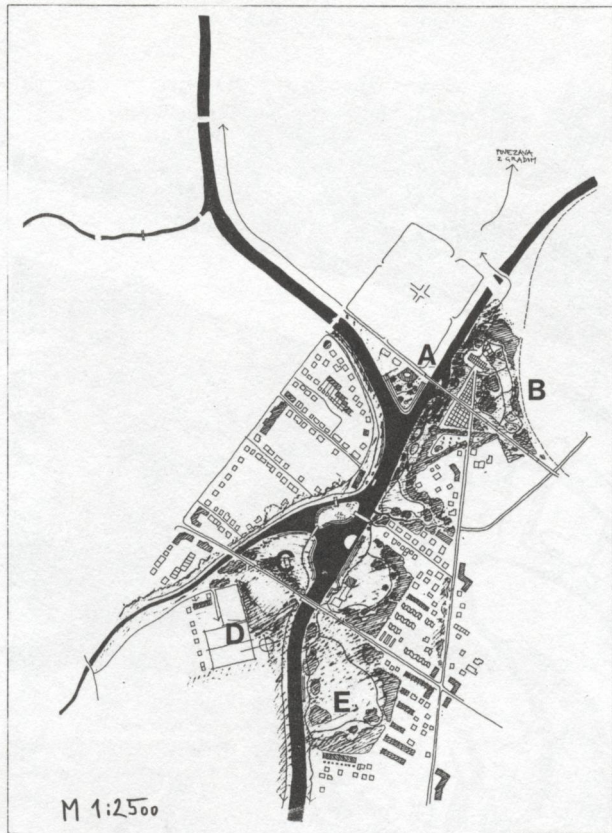
-razgledišče na Mesarici: Mesarica je po tem predlogu popolnoma nedostopna (ograja ob cesti I. Slovenske artilerijske brigade in proti razgledišču) in prepuščena naravnemu procesu zaraščanja; objekt razgledišča je dostopen samo s čolnom. Ostali predlagani elementi prostorske ureditve so še:

- drevoredi ob bregovih kot podaljšanje obstoječe ureditve Trnovskega pristana; kljub tehtnim argumentom (etični vidiki) se zdi to edina možnost iztrgati strugo Ljubljaniče od Špice navzgor iz banalno smešne nepomembnosti / neopaznosti vaškega potoka in definirati njen prostor (tako horizontalno kot vertikalno) z elementi zelenja;

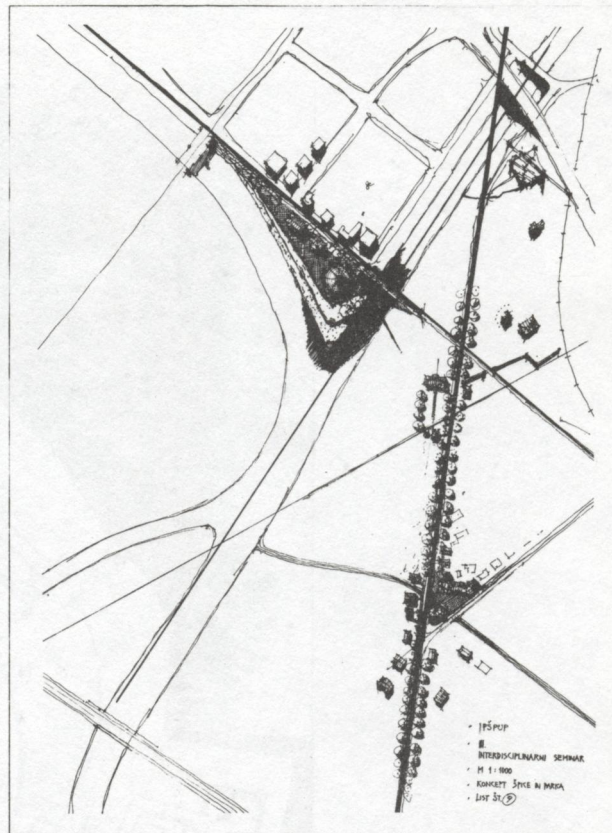
-park na območju sedanjega Botaničnega vrta in obstoječih objektov podjetja Hoje, ki se porušijo;

-brv za pešce v podaljškem Prijateljve ulice; predlagana je le ena brv za pešce (mostovi kot zapiralci pogledov v rečni osi!), ki navezuje Botanični vrt/bodoči park na Prule, tako da ustvarja možnost krožne pešpote od Prul v park (z odcepom proti Rudniku) mimo stavbe čolnarne/muzeja, nato ob bregu do ceste I. Slovenske artilerijske brigade preko obstoječega mostu do drugega brega in mimo predlaganega kopalnišča ob Ljubljaniči do Prulskega mostu in nazaj na Prule; predlagani potek brvi v podaljškem Prijateljve ulice se zdi boljši od alternativnega, že večkrat zarisane poteka v podaljški ulice Prule, ker ne ustvarja mrtvega rokava (del Botaničnega vrta/parka med mostiščem v podaljški ulice Prule in Karlovško cesto), ampak "prekrvlja" park v celotni dolžini.

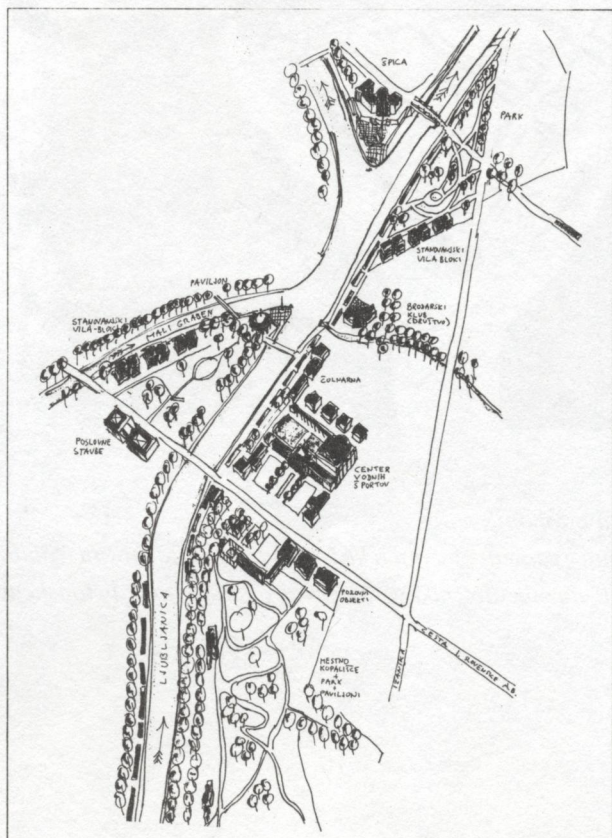

 prof. dr. Andrej Pogačnik, mag. arh., Andrej Erjavec, dipl. inž. arh., Miran Gajšek, dipl. inž. arh., Marko Koščak, dipl. inž. gradb., Ivan Stanič, dipl. inž. arh., Tomislav Vauda, dipl. inž. arh.

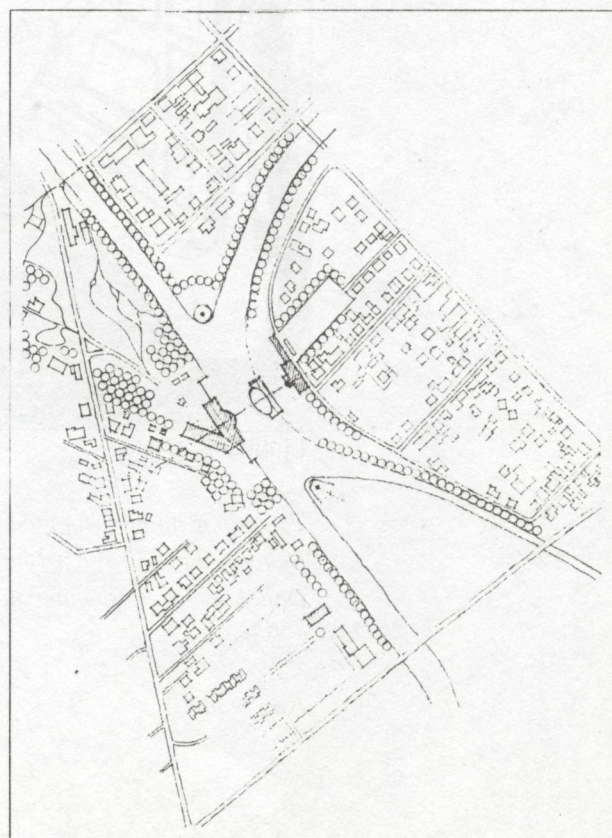
Andrej Erjavce

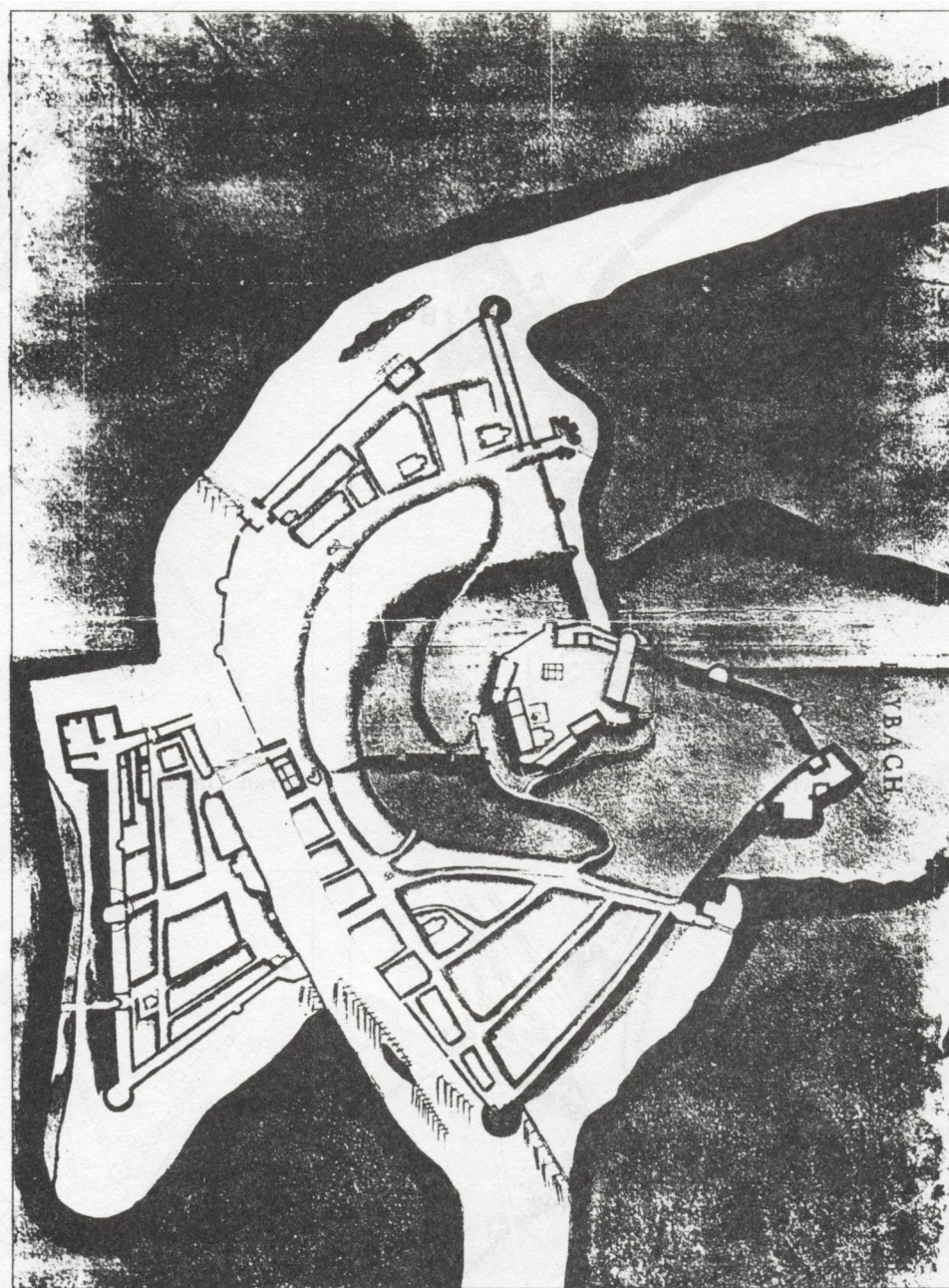
Miran Gajšek

Ivan Stanič

Tomislav Vauda

Ljubljana, 1560

*Ta karta je namenjena predvsem otrokom!
Nekoč, v davnih časih je Ljubljana v varnem objemu reke Ljubljanice rasla in se razvijala.
Danes jo mi, nasledniki njenih davnih dolžnikov, v zahvalo varujemo v betonskem koritu...*

Ivan Stanič